

UD I HISTORIEN VED LILLE RESTRUP HOVEDGAARD 19. – 21. marts

OM RUTEN

Denne tur, som er den syvende tur ud i historien, fører dig på en kongelig vandretur gennem skoven ved Lille Restrup og langs Simested å. Følg den gule rute. Ruten er markeret med gule flag, ca. 2 km lang og kræver godt fodtøj.

HISTORIEN PÅ STEDET

Ådalen her blev skabt af istiden. Simested å er meget ren og et godt sted at fange fisk såsom havørred. Der er flere fiskebroer langs åen.

Lille Restrup var tidligere en herregård, altså en adelsmands gård. Hovedbygningen på Lille Restrup Hovedgaard er opført i 1870 i kampesten. Første gang Lille Restrup nævnes er i 1400-tallet, så gården er mindst 600 år gammel. Avlsbygningerne brændte i 1950, og man byggede nye bygninger, som er meget tidstypiske for 1950'erne. Hærvejen ligger ikke langt fra Lille Restrup, og man har også kunnet gå over Simested Å her via et vadested. Gården har derfor ligget et sted, hvor mange er kommet forbi.

Gården har haft mange ejere, og skiftende familier har boet her gennem tiden. En overgang var der også en kongelig ejer, nemlig Christian d.2.

FIND RUTEN

Kør til Lille Restrupvej 71 ved Aalestrup. Kør op mod Lille Restrup og parkér på parkeringspladsen til højre for indgangen, hvor ruten starter. Der er et lille gult flag med nr. 1 ved startstedet.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Ruten går ad stier, så husk fornuftigt fodtøj. Tag eventuelt en kikkert med. Pas på naturen, hold hunden i snor og tag dit affald med dig. Husk det er privat grund.

VEST-
HIMMERLANDS
MUSEUM

Søndergade 44 • 9600 Aars
Tlf.: +45 98 62 35 77 • mail@vmus.dk
www.vesthimmerlandsmuseum.dk

STENALDERCENTER
ERTEBØLLE

Gl. Møllevej 8 • 9640 Farsø
Tlf. +45 98 63 67 88
stenalder@vmus.dk
www.stenaldercenter.dk

1 Find den første markering ved parkeringspladsen.

Her var engang en smedje. Smeden lavede ting af jern såsom søm og hestesko. Smeden kunne også hive tænder ud med en tang, hvis man havde tandpine. Der var meget overtro omkring smeden. Esse-værktøjet skulle ligge over kors, ellers kom Fanden om natten og smedede fæle sager.

Der er noget overtro med, at en hestesko bringer lykke, hvis du hænger den op. Hvordan tror du, den skal vende, for, at lykken ikke "falder" ud?

2 Følg den gule rute og find den anden markering.

Her i skoven har der engang været mange grise. Grisene blev passet af drenge, som blev kaldt vogterdrenge. Grisene gik frit og elskede at rode i skovbunden. Her har de ledt efter olden, som er frugter fra ege- og bøgetræer. Grise bliver også kaldt for svin.

I kan lege, at én af jer er vogterdreng, og de andre er grise, der leder efter mad. Er det nemt at holde styr på grisene? Hvad sker der, hvis vogterdrengen falder i søvn i 10 sekunder? (tæl til 10).

3 Følg den gule rute og find den tredje markering.

Dengang isen fra istiden smeltede, dannede noget af smeltevandet en stor flod. Floden voksede sig stor og stærk, og den skyllede al jorden væk. Det kaldes for en tunneldal. I dag ser det stille og smukt ud, med en bred å, der snor sig, og nu kaldes det for en ådal. Der er mange, der fisker her ved åen. Tidligere, da der var mange fattige i Danmark, var det en billig måde at få ekstra mad, så fisk var for fattigfolk.

Hvorfor tror du, fiskerne kan fange havørreder her i en ferskvands-å? De burde jo leve i havet, altså i saltvand. Svaret står ude til højre.

Smeden

Smedjen her er fra omkring 1820 og var i brug i godt 100 år. Smeden havde mange funktioner. Det var ham, man gik til med sygdomme og tandpine. Smeden skulle også have forstand på heste. Hvis en hest haltede, kunne det være en byld eller en dårlig hestesko. Det var vigtigt, hestene havde det godt, fordi deres arbejde med at trække vogn og plov var uundværligt for landbruget.

Olden

Frugten fra egetræer hedder agern, og frugten fra bøgetræerne hedder bog. Sammen kaldes de for olden. De år, der er mange olden, kaldes for oldenår.

Havørred

Havørreder bliver født i ferskvand, hvorefter de kan vælge at blive i ferskvand i en bæk og blive til en bækorred, i en sø og blive til en sø-ørred eller svømme ud til havet og blive til en havørred. Der er ikke mange fisk, der kan skifte fra at leve i ferskvand til at leve i saltvand.

4

Følg den gule rute og find den fjerde markering.

Herfra har du en flot udsigt op til hovedbygningen på Lille Restrup. Der har ligget en gård her i mindst 600 år, men det, du kan se, er meget yngre. Engang var det en meget stor gård med mange marker. Dengang var det næsten kun herremændene, der ejede noget. Hvis du var en lille bonde, måtte du fæste (lidt ligesom at leje) din gård hos herremanden og betale med din arbejdskraft. Det hed hoveri og kan næsten sammenlignes med slaveri.

Fæstebønderne skulle arbejde hele livet for herremanden. Hvordan tror du, de har haft det?

5

Følg den gule rute og find den femte markering.

Du har sikkert tænkt over hvilke sorte fugle, det er, der larmer her. Det er råger. Rågen er en sort fugl, der lever i kolonier med mange tusinde fugle. Rågen er fredet, så den må ikke slås ihjel. Dog må jægere skyde de store rågeunger i maj og juni. En råge kan blive næsten 20 år gammel og har den samme kæreste hele livet.

Rågerne laver meget ballade. Hvad ville du sige til at have en rågekoloni til nabo?

6

Følg den gule rute og find den sjette markering.

Denne bro er en jernbanebro, som toget kunne køre på. Den er næsten 130 år gammel. Toget kører her ikke mere, men der hvor jernbanen blev anlagt, voksede byer ofte frem, fordi der opstod nye muligheder for bl.a. handel. De kaldes stationsbyer.

Har du kørt med tog? Hvor tog du hen, og hvorfor kørte du ikke i bil?

Fæstebonden

Det var ikke let at være bonde, når man indgik en kontrakt i form af et fæstebrev hos herremanden. Bonden fik brugsretten over en lille gård, men skulle betale en årlig ydelse og samtidig arbejde for herremanden. Kontrakten var livslang, medmindre bonden ikke overholdt sine aftale.

Råger

Selvom rågen bliver bekæmpet hvert år, er der stadig mange. Her ved Lille Restrup bliver der skudt ca. 2000 råger om året. Rågerne ligger 3-6 æg. De har kun få fjender udover menneskene. Duehøg og stor hornugle er de værste fjender.

Jernbanen

Jernbanerne i Danmark åbner op for transport af mange mennesker og meget gods. Mange byer vokser op omkring en station. Det ses tydeligt her i Vesthimmerland, f.eks. havde Aars 150-års jubilæum sidste år.

7 Følg den gule rute og find den syvende markering.

Her er endnu en bro. Den ligger ved et gammelt vadested. Et vadested er et sted, hvor åen kan krydses uden at bruge en bro. Sådan et sted kan have været brugt i tusindvis af år af både mennesker og dyr.

Nede i åen ligger store trædesten. Der har sikkert været flere. Tror du, det var nemt at komme over åen uden at få våde sko, inden der blev bygget en bro? Om sommeren kunne man jo gå i bare tæer.

8 Følg stien tilbage mod gården og find den ottende markering.

Her på marken har der ligget en lille gravhøj fra sten- eller bronzealder. I gravhøjen var et lille gravkammer og rundt i kanten af gravhøjen, var der sten. Det er over 100 år siden, at arkæologer fandt ud af, der havde været en gravhøj her.

Hvis du skulle udgrave en høj, hvad ville du så håbe på at finde?

9 Følg stien mod gården og find den niende og sidste markering.

Her er et stendige langs vejen. Det er 270 år siden, det blev bygget. Der kan være brugt sten fra gravhøje til det. Diger, som det her, findes mest ved kirker. Stenene blev samlet på markerne, så det var nemmere at pløje, og så kunne de bruges til diger som det her.

Nogen siger, at der aldrig er faldet sten ud af diget. Er der nogen steder, hvor du tænker, at det er blevet repareret?

Tak fordi I gik med ud i historien. Vi håber I havde en god oplevelse og blev klogere på historien i landskabet. Følg vejen tilbage til parkeringspladsen. Husk at lægge billeder op fra turen på #udihistorien på Instagram og tag det med @stenaldercentererteboelle eller send det til stenalder@vmus.dk. Du kan vinde fribilletter til stenaldercentret, der åbner første weekend i maj.

Vadested

Vadesteder er ofte opstået allerede i oldtiden. Her har det været vigtigt at kunne komme over åer og vådområder som moser i en tid, hvor landskabet så helt anderledes ud.

Gravhøje

Mange gravhøje er heldigvis bevaret i dag, men endnu flere er sløjfede. De fleste er pløjet over. Når der pløjes frem og tilbage udjævnes jorden, og til sidst er højen væk. Sten fra højen fjernes, når de begynder at genere pløjningen.

Stendiger

Gamle kirkegårde er ofte omkranset af stendiger. De har markeret kirkegårdens grænse. Indenfor var indviet jord, hvor alle kristne kunne blive begravet. Var du ikke døbt eller havde begået selvmord, måtte du begraves udenfor kirkegården.

**NÆSTE TUR BEGYNDER
FREDAG DEN 26. MARTS.
GLÆD JER!**

